

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-IV. Дата оновлення: 18.04.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 26.04.2020р.).
2. Іванов Ю.Ф., Куриліна О.В., Іванова М.В. Цивільне право України: навчальний посібник 2-ге вид., перероб. та доп. Київ, 2019. 342 с.
3. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KK000676> (дата звернення: 26.04.2020р.).

Балик В.

*студентка II курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник:
викладач кафедри цивільного права
і процесу ТНЕУ
Паращук Л.Г.*

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Особливу увагу у зобов'язальному праві приділяють основним засобам забезпечення виконання зобов'язань. З огляду на сучасну практику застосування цивільного законодавства основним завданням будь-якого зобов'язання є належне його виконання відповідно умов договору, ЦК України та інших нормативно-правових актів. Завданням чинного законодавства є створення сприятливих умов для забезпечення виконання зобов'язань у різних формах.

У працях багатьох науковців, практиків, теоретиків, а саме: Л. М. Баранова, Ю. Г. Басіна, В. І. Борисова, О. В. Дзери, О. С. Іоффе, І. Й. Пучковської, В. М. Сломи предметом дослідження є різні аспекти забезпечення виконання зобов'язань.

Положенню про забезпечення виконання зобов'язання присвячена Глава 49 ЦК України [6]. Способи забезпечення виконання зобов'язань – це сукупність заходів, дій, за допомогою яких сторони цивільного правовідношення впливають одна на одну з метою належного виконання та запобігання настанню негативних наслідків майнового характеру як зі сторони боржника, так і кредитора у зобов'язанні [2, с. 97]. Основне завдання будь-якого виду забезпечення виконання зобов'язання полягає у попередженні дисципліни між учасниками зобов'язальних правовідносин.

Варто зазначити, що засоби забезпечення зобов'язань з'явилися ще у римському праві. У Римі були відомі такі види засобів виконання зобов'язання: застава у формі іпотеки, ручної застави, фидуції, а також завдаток, неустойка і порука. У сучасному українському законодавстві присутні відносно нові види забезпечення: гарантія (ст. 560 ЦК України), притримання (ст. 594 ЦК України), а також довірча власність – абсолютно новий для нашої країни, однак активно використовуваний не лише у європейських країнах (Франції, Румунії, Німеччині), а й у інших країнах світу (США, Канаді, Австралії) як фидуціарний заклад.

Способи забезпечення виконання зобов'язань надають кредитору додаткову можливість у належному виконанні боржником свого обов'язку. Крім того, вони (крім гарантії) мають акцесорний характер, утворюючи, відповідно до ч. 3 ст. 548 ЦК України, додаткове зобов'язання. Так, до акцесорних засобів належать завдаток, порука, застава, притримання. Варто зазначити, що правочин, вчинений на забезпечення виконання має бути у письмовій формі, проте деякі із способів потребують нотаріального посвідчення відповідно до цивільного законодавства [6, с. 178].

Основні способи забезпечення виконання зобов'язання поділяються на речово-правові та загально-правові. Речово-правові засоби мають місце тоді, коли в інтересах кредитора є заздалегідь виділене майно. До цього виду відноситься: застава, завдаток, притримання. Загально-правові – стимулюють боржника до належного виконання шляхом створення можливості пред'явлення до нього або третіх осіб зобов'язальної вимоги. До них належать: неустойка, порука і гарантія [1].

При дослідженні видів забезпечення виконання зобов'язань підкреслюється, що неустойка та завдаток відрізняються від інших забезпечень тим, що вони є також мірою цивільно-правової відповідальності. Неустойка – це грошова сума або майно, яке боржник зобов'язується передати кредиторі у разі порушення боржником зобов'язання. Неустойка може бути у вигляді штрафу або пені, що встановлюється сторонами за домовленістю або законом. Розмір стягнення неустойки може бути збільшений за домовленістю сторін, якщо це не суперечить актам цивільного законодавства. Зменшення неустойки можливе лише за рішенням суду, якщо ця сума не перевищує розміру збитків [2, с. 98-99].

Природа завдатку, як міри цивільно-правової відповідальності, полягає у тому, що даний спосіб забезпечення виконання можливий лише для деліктних зобов'язань і для тих, що виникають із договорів. Іншою особливістю завдатку є те, що ним може бути забезпечене виконання лише грошових зобов'язань. Водночас завдаток виконує такі функції: платіжну, забезпечувальну та посвідчувальну.

Застава є особливим видом забезпечення виконання зобов'язань, внаслідок якого заставадержатель набуває права у разі не виконання боржником зобов'язання забезпеченого заставою. Вона ефективно стимулює боржника до належного виконання свого зобов'язання, а в разі його порушення надійно захищає інтереси кредитора шляхом звернення стягнення на заставлене майно. Застава виділяється з-поміж інших засобів забезпечення виконання своєю надійністю, зумовлена її майновим характером [3, с. 282].

Гарантія, як особисте забезпечення, здійснює захист порушених прав кредитора шляхом виконання гарантом обов'язку нести відповідальність за порушення зобов'язання боржником [5].

Найбільш розповсюдженим видом забезпечення виконання зобов'язання у кредитах та інших правовідношеннях є порука. У даному зобов'язанні поручитель (третя особа) несе відповідальність перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

Ще один не менш важливий спосіб забезпечення виконання зобов'язання є притримання. Кредитор має право притримати річ у разі несплати боржником цієї речі у встановлений строк до моменту виконання останнім обов'язку перед кредитором, після чого, у разі пошкодження або знищення речі, відповідальність несе кредитор.

Довірча власність – новий для українського законодавства вид забезпечення виконання зобов'язань. За договором про встановлення довірчої власності довірчий засновник передає майно довірчому власнику задля забезпечення зобов'язання між сторонами. Довірча власність вигідна насамперед кредиторі, так як на час установаження довірчої власності майно залишається у безоплатному користуванні [4, с. 103-104].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо стверджувати, що засоби забезпечення виконання зобов'язання спрямовані на спонукання боржника до виконання свого обов'язку і є необхідними для боржника та кредитора у разі порушення ними своїх обов'язків. Цивільне законодавство України виділяє такі види забезпечення виконання: неустойка (пеня або штраф), завдаток, застава, гарантія, порука, притримання та довірча власність, які мають певні особливості та риси у застосуванні. Більше того, вибір способу забезпечення зобов'язання залежить від кредитора та сутності самого зобов'язання, що виникло між сторонами.

Список використаних джерел

1. Класифікація засобів забезпечення виконання зобов'язань. URL: https://pidruchniki.com/1948032746234/pravo/klasifikatsiya_zasobiv_zabezpechennya_vikonannya_zobov'yazan

2. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Цивільне право України [текст]: Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 202 с.
3. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань: дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук.: 12.00.03. Харків, 2018. 485 с.
4. Слома В. М. Розвиток інституту забезпечення виконання зобов'язань у цивільному законодавстві. Українські наукові записки, 2006, №1(17). С. 103-107.
5. Способи забезпечення виконання зобов'язань. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/sposoby-zabezpechennya-vykonannya-zobovyazan/>
6. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 20 серп. 2019 р.: (офіц. текст). К.: Паливода А. В., 2019. 448 с.

Безух О.

*студентка II курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник:
викладач кафедри цивільного права
і процесу ТНЕУ*

Парашук Л.Г.

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ІПОТЕЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН

З часів становлення цивільного права зростання товарообігу і кількості угод вимагало належних способів забезпечення виконання зобов'язань, щоб кожна зі сторін була впевнена в своїй майновій безпеці. Однією з форм забезпечення зобов'язань стала застава, яка зуміла стати якісним засобом захисту майнових інтересів кредиторів. Але, з'явившись, вона не стала раз і назавжди визначеною у своїй конструкції, а еволюціонувала разом з розвитком економіки, права, реагувала на потреби суспільства.

В силу різноманітності предметів застави виникла необхідність диференціації правового регулювання заставних відносин. Нерухомість, яка ставала предметом застави, в силу більшої цінності та особливого місця в економічних відносинах, потребувала появи спеціальних правил, регулюючих її заставу. В результаті з'явилася іпотека як форма застави, об'єктом якої виступає нерухомість.

Питання цивільно-правового регулювання виникнення іпотечних правовідносин досліджувалися в наукових працях багатьох цивілістів. Зокрема, до проблем іпотекізу верталися: А. Герц, М. Дякович, О. Євтух, І. Жилінкова, С. Кручок, Р. Майданик, В. Малий, В. Міщенко, В. Носік, А. Опря, І. Пучковська, Н. Ревюк, В. Сидор, В. Стратійчук, Є. Тригуб, А. Чанишева та інші.

Метою дослідження є аналіз юридичних фактів, на підставі яких виникають іпотечні правовідносини.

Так, відповідно до ст. 33 Закону України «Про іпотеку» іпотека виникає на підставі договору, закону або рішення суду. До іпотеки, яка виникає на підставі закону або рішення суду, застосовуються правила щодо іпотеки, яка виникає на підставі договору, якщо інше не встановлено законом [1].

Варто відмітити, що поділ зазначених підстав виникнення іпотеки є надзвичайно важливим не тільки з позиції дотримання вимог чинного цивільного законодавства, а й з точки зору оптимізації використання застави нерухомого майна.

Так, іпотека в силу договору (договірної іпотеки) виникає в разі, коли укладається договір, на підставі якого нерухоме майно (право на нерухоме майно), що належить іпотекодавцю, обтягується заставою на користь іпотекодержателя.